

Handwritten mark or signature on a small white label on the spine.

~~217~~

EX BIBLIOTH.
NATIONIS HUNGAR.

VITEBERG.

VI-59.

SIGNAT. MDCCCXIII.

L. S. N. J.
Tractatio Philosophica
QVÆSTIONIS:

An *Causa prima* immedia-
tè concurrat ad effectus cau-
sarum secundarum. ?

JOHANNI LALEMANDETIO
Minimorum per Germaniam &c. Provinciali potissimum
opposita

36

PRÆSIDE
M. JACOBO TENTZELIO

Colleg. Philosoph. Adjuncto
RESPONDENTE

JOHANNÉ RUDOLPHO KEGELIO

Posonio-Hungaro,
in Celeberrimâ VVitebergenst ad d. 1. Augusti
in Auditorio Minori
publicæ ventilationi
exposita.

WITTEBERGÆ, Literis Johannis Haken, M DC LVII.

h. 10. 1996

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is faint and difficult to decipher but appears to be organized into several lines.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is faint and difficult to decipher but appears to be organized into several lines.

An causa prima immediatè concurrat ad effectûs causa-
rum secundarum ?

Membr. I.

Dissensum Authorum exponens.

I. **M**ulta de concursu causæ primæ cum secundis disputa-
re solent, è quibus nunc eam, quæ proposita est, quæ-
stionem tractandam nobis seligimus. Solet circa eam *Duran-*
dus à S. Portiano citari, qui in 2. dist. 1. q. 5. & dist. 37. q. 1. negat,
Deum per se & immediatè concurrere cum causis secundis,
quod ipse solùm creaverit naturam, indiderit virtutem agen-
di & utramque conseruet, de cætero igitur res agant per hu-
jusmodi virtutem sine quovis alio Dei concursu. *Durando*
adjungunt nonnulli *Aureolum* in 2. dist. 38. q. un. a. 1. qui idem
sentiât. Sed & ante *Durandum* opinionem hanc penes non-
nullos viguisse *Svarez* notavit d. 22. Met. s. 1. n. 2. cùm illam re-
ferant *Albertus, Henricus & alii*, imò *D. Augustinus* 5. Genes. ad
lit. c. 20. *Johanni Lalemandetio* verò si credendum, tempore
Magistri sententiarum opinio hæc fuit solennis in Schola (quod
ex *Argentina* adducit) & *Præpositivus*, quem *magnum Clericû*
vocet *Thomas* (alibi eundem *hereticam* esse dicit) concursum
illum negavit.

II. Hæc tamen opinio reprobata adeò fuit à Scholasticis
communiter, ut tempore *Alberti M. jam ipsa ferè cesserit ab au-*
la, & multis reputata fuerit heretica, si ipsi credendum in 2. dist.
35. a. 7. Post verò planè rejecta fuit è Schola & contraria sen-
tentia, quod nimirum DEUS per se & immediatè agat in o-
mni actione creaturæ, communis Scholasticorum fuit, qui, si
Svarius l. d. n. 7. verum dicit, *ita sentiunt de hac veritate, ut de Ca-*
tholico dogmate, adeò, ut altera illa *Durandi à Thoma* in 2. dist.
37. q. 2. a. 2. *proxima censeatur duobus erroribus, nempe quod sint*
duo principia, unum bonorum, alterum malorum; & Deus non sit
causa universalis, imò juxta Capreolum in 4. dist. 12. q. 1. *sit doctri-*

na Pelagii & juxta Svarium l. 1. de concursu Dei c. 4. ab omnibus probatis Theologis non solum reprehendatur, sed etiam ut error in fide rejiciatur.

III. Nec minus è Nostris tam Theologicis, quam Philosophicis Scholis eliminata planè est. Theologica Theologorum scripta taceo, neque in Philosophicis autoritatibus allegandis prolixus ero, res quippè clara satis est. Duos hujus Academiae celeberrimos Theologos & Philosophos nominasse sufficiat. *B. Jac. Martini l. 1. partit. Metaphys. 11. q. 7.* multis contra *Taurellum* probat concursum hunc causæ primæ immediatum, & cum *Scaligero Exerc. 77. s. 5.* statuit, quod omnia, quæcunque agunt aliquid, vi ac virtute primi agentis agant. Hunc sequitur *Dn. D. Scharsius tàm in Theor. Transc. app. 2. disp. X. s. 22. tàm lib. 2. Pneum. c. 5. q. 1.* asserens itidem, quòd Deus per se & immediatè concurrat ad omnes actiones & effectus omnes causarum secundarum ita, ut omnia, quæcunque agunt aliquid, vi & virtute primi agentis agant.

IV. Utut verò hæc opinio adeò communiter reprobata hætenus fuerit, seculum tamen nostrum, quod nescio quò fatò ita comparatum est, ut nihil ferè unquam tam absurdum ab aliquo assertum fuerit, quod non suum hinc inveniat defensorem, etiam huic obsoleto errori novos dedit Patronos. Non dicam de eo, ad quem *Lalemanderius* ex recentioribus provocat, *Petro de Aquila in 2. dist. 14. q. 2. a. 3.* *Ludovicus à Dola, Monachus Capucinus* ante annos non adeò multos hanc *Darandi* opinionem rursus suscitavit, eamq; *unicum medium & remedium* tollendis illis litibus idoneum proposuit, que tot jam annos inter *Dominicanos & Jesuitas* agitantur de *ratione concursus divini, de prædeterminatione, scientiâ mediâ, naturâ libertatis &c.* Et ut majorem huic suæ opinioni autoritatem conciliet, citat pro ea *Augustinum, Anselmum & Thomam: E Scholasticis Alensem, Bonaventuram, Scotum, Aureolum, Scotellam, Bonetum, Palantherium & ex aliis Hermacanum, Petrum Pomponacium, Reynerum de Pisis & alios, & maxime Concil. Trid. s. 6. can. 6.* ut multis exponit *Franc. Bone Spei part. 1. Phys. tract. 2. d. 7. dub. 3.*

V. Eandem opinionem post prolixè collata & ventilata utri-

tri-

triusque partis argumenta Johannes Lalesmanderius, Ordinis Min-
nim. S. Francisci de Paula per Germaniam, Bohemiam, Moravi-
am provincialis, Theologie ac Philosophia publicus & Jubilatus
Professor part. 2. decis. Philos. sive d. 4. Phys. partit. 4. inculcat &
decidit, posse sustineri atq; defendi negationem immediati concur-
sus, nec hoc esse haeticum, neq; erroneum, imò addit, facili nego-
tiò sese expedire Philosophos à multis labyrinthis, non admittendo
immediatum concursum Dei. Nulla enim, inquit, Deo inferretur
injuria: Item quanto melius contra Calvinum defenderemus,
Deum nullatenus esse autorem peccati. Item quòd evidentius
salvaretur hominis libertas, in qua conservanda cum sua prede-
terminatione tantoperè laborant & laborarunt Thomista. &c.

VI. Ex cæteris verò Scholæ etiam Pontificiæ Doctoribus
hæc opinio non invenit multos defensores, rejecerunt potiùs
eam in scriptis Philosophicis præter paulò antiquiores com-
muniter, ex novis planè dictus Franc. B. Spei Carmelitarum Re-
formatorum provinciæ Belgicæ Generalis & Theologie Professor lo-
cò allegatò, ubi tutiorem & majoris autoritatis ac veritatis con-
trariam sententiam esse dicit: Philippus à Sanctissima Trinitate
Carmelitarum Discalceatorum provinciæ S. Theresiæ in Gallia
Provincialis in 1. 2. summae Philos. q. 1. a. 1. Jacobus Fournenc. Presby-
ter Congregationis Oratorii D. Jesu Doctor Theologus Tom. 3. Syn.
Univ. Philosophie c. 20. ubi p. 114. contra Durandum & Ludovicum
à Dola non tantùm hanc format conclusionem: Prima causa
concurrit actu cum omnibus causis creatis; sed & addit: contrari-
um in naturalibus est temerarium, & in supernaturalibus hereti-
cum. Taceo plures. His solùm è Calvinianis adjungo Joh. Stran-
gium, Theologum Glasgvensem primum, in libris de voluntate
& actionibus Dei circa peccatum aliquoties, & Adrianum Heere-
boord, Philosophum Lugdan. Vol. 1. Melet. Philos. d. 7. hanc quoque
opinionem in Lud. à Dola ex professo refutantes.

Membr. 2.

Statum controversiæ proponens.

I. Non fert nunc animus prætentem controversiam Theo-
logicè tractare & argumenta ex Sacra Scriptura petita pro &
contra ventilare: Neque vel in mente n. Concilii Tridentini,

A 3

vel

vel Patrum ac aliorum autorum scrupulosè inquirere placet, quod jam alii præstiterunt: Nimis etiam prolixum foret, si quæ *Lud. à Dola* pro sua opinione adducit, examinaremus: Igitur ea præcipuè, quæ *Lalemandetius* circa præsentem controversiam philosophicè monuit, ventilationi subicere constitutum est. Ubi initio probari posset, quod detur aliqua causa prima, in quo prolixa sisteretur materia ventilandi argumenta tum quæ ab *Aristotele* & aliis communiter pro negando processu in infinitum in causis & probandâ causâ aliquâ primâ urgentur, tum quæ *incomparabilis ille Philosophia illius accuratissima*, si Diis placet, *inventor, Renatus Carthesius*, in *meditationibus in primam Philosophiam & responsionibus ad objection. nova*, ut sibi imaginatur, & peculiaria proponit. Sed ob vitandam prolixitatem, liceat hîc existentiam causæ primæ supponere, talis scilicet, quæ in genere causæ efficientis assumatur & intelligatur non tam proxima, quæ satisfacit quæstioni propter quid, ut loquuntur, quàm ita prima, quæ causa quidem aliorum omnium sit, ipsa verò nullam causam agnoscat, qualem causam solum *DEUM Opt. Max.* esse aliunde constat.

II. Sicut autem omnis causæ ratio consistit in influxu ad esse causati: ita causæ quoque primæ influxus non est denegandus, de quo constat utrinque, quòd causa prima esse det aliis omnibus, quòd item esse datum in iis conservet & sustentet: Quæritur autem: *Num præterea causa hæc prima etiam in agendo concurrat cum causis secundis immediatè? Immediatè inquam & per se*, hi quippe termini hoc locò pro æquipollentibus, aut, si mavis, se invicem explicantibus, sumuntur communiter. Ita *Svarez*: *Dicimus tam esse certum, DEUM influere immediatè ac per se in omnem actionem creature, ut id negare, erroneum sit in fide, quod probatur ex communi consensu Scholasticorum.* Ita etiam, qui ex *Nostris supra m. i. §. 3.* laudati sunt, eodem sensu terminis his utuntur.

III. At *Fr. B. Spei* nodum hîc in scirpo quærit. Videt *Concilium Tridentinum* definire, quod, *si quis dixerit mala opera, ita ut bona, Deum operari non permissivè tantum, sed etiam propriè & per*

& per se, anathema sit. Hæc Concilii autoritate cum urge-
tur, respondet n. 46. l. d. falsum est, quod aliquoties Ludovi-
cus à Dola nobis ipsi adversarius ex Suario imponit, videlicet nos
docere Deum operari omnia opera nostra verè, propriè ac per se, cum
tamen dicamus expresse, operari immediatè ac proximè non esse o-
operari propriè, ita, ut taliter operanti verè moraliter attribua-
tur actio, unde consequenter volumus Deum opera mala, etiam
quoad entitatem Physicam & actionem non operari propriè & per
se, sumendo ly propriè & per se pro, ut causa particularis, quomodo
ad mentem Concilii causam particularem explicuimus: ea tamen,
ut sic operari propriè & per se, Physicè sumendo ly propriè & per se,
pro, ut causa universalis infra probabimus.

IV. Ad has incitas redigitur ille per autoritatem sui Con-
ciliabuli: Nos illam nihili habentes in ipso hinc notamus per-
versionem phrasium, quod operari immediatè ac proximè nõ
sit operari propriè; quasi verò qui immediatè operatur, non
verè operetur, adeoq; causa immediata non sit vera causa:
quod operari propriè ille dicatur, cui taliter operanti verè
moraliter attribuitur actio, quasi verò causa tantum moralis
propriè agat, cum à multis planè negetur, causam moralem
propriè agere; quod licet à Nobis quoque alibi fuerit reje-
ctum, analogia tamen aliqua hinc admittenda omninò est, ut a-
ctio propriè dicta magis conveniat causæ Physicæ, quàm mo-
rali: quod per se & propriè operari conveniat solum causæ
particulari; vel aliò modò, causæ solum universali; quasi ve-
rò causa aut particularis tantum aut aliâ ratione universalis
tantum sit propriè dicta causa, vel etiam per se operetur. Hæc
certè omnia & similia plura evertunt communiter à Metaphy-
sicis approbatum usum horum terminorum, à quo tamen nõ
sine temeritate & contradictione recedere mavult hic Mona-
chus, quàm Concilium suum, apparenter saltem, ut aliàs
volunt, ipsi contradicens, deserere.

V. Quoad rem ipsam, non abs re utrumque,
quòd D E U S concurrat & immediatè & per se, rectè
conjugi puto: concursus enim ille causæ primæ sic
comparatus est, ut & non sine intentione procedat &
pro-

propriis viribus exerceatur, & effectum quoque revera producat. Eo igitur sensu hoc loco concursus causae primae immediatus & per se dicitur, quod ipsa, DEUS, non solum secundum suam Substantiam creaturis operantibus immediate praesens sit, sed etiam quod immediate cum iis influat & illas sustentando ac virtutem operandi concedendo, & potissimum immediate effectum attingendo.

VI. Hic vero incidere iterum illa controversia posset: *An Deus immediate concurrat in mediatione virtutis vel in mediatione suppositi?* quam prolixè aliàs tractare solent Scholastici, ut vel apud Cajetanum, Gregor. de Valentia, Vazquium, Svarium alios videre est. Sed maximam partem de nomine litigant, quam in re audire hic placet iudiciū Ad. Tanneri Tom. 1. Theol. Schol. disp. 3. q. 1. dub. 3. n. 6. ubi, si immediate, inquit, in mediatione virtutis agere idem sit, quod agere virtute sibi intrinsecâ seu innatâ solum, tum quaedam Deus agit immediate in mediatione virtutis (subjicit exemplum de creatione animarum, de quâ tamen quid sentiendum sit, alibi exponitur) quaedam non, ut patet. Si autem idem sit, quod propria virtute & non ab alio acceptâ agere, ut vult Ferrar. tunc omnia agit DEUS in mediatione virtutis. Eodem modo, si immediate in mediatione suppositi est ipso supposito praesentem esse effectibus omnibus, in eosque per seipsum immediate influere, ut loquuntur Cajetanus & Greg. de Valentia, tunc omnia agit DEUS immediate in mediatione suppositi. Si autem, quod cum aliis Vazquez vult, praeterea requiritur, ut nullum aliud suppositum in agendo interveniat, tum Deus non omnia agit immediate in mediatione suppositi. Ita iudicat Tannerus, quod non omnino displicet.

VII. Nimirum cum Deus non tantum quoad virtutem agendi, sed & quoad ipsam suam Substantiam omnibus agentibus creatis horumque effectibus intimè praesens sit, hac ipsâ suâ praesentiâ virtutem agendi in illis conservando, adest enim suis creaturis tanquam creator, conservator, gubernator & motor omnium, tanquam causa omnium, agens & continens, ut ex Thome 1. q. 8. monere solent: Cùm etiam virtus agendi in Deo non sit realiter à substantiâ diversa, neque extra substantiam

tiam se diffundat, ut adeò quæcunque Deus virtute suâ attingit, eisdem etiam immediatè quoad Substantiam suam præfens sit: Cùm tandem DEUS ut essentiam; ita & virtutem agendi suam non habeat ab alio extrinsecus advenientem, sed à seipso; certè, si DEUS immediatè concurrat cum causis secundis ad ipsorum effectûs, id de immediatione tam virtutis, quàm suppositi intelligendum erit.

II X. Sed & id addendum, quæstionem hîc esse de concursu DEI, ut causæ primæ, ordinario, quò ordinariè influere dicitur ad effectûs causarum secundarum: Ad præfens igitur institutum non pertinent, quæ de influxu DEI extraordinario ad miracula vel alios absolutæ suæ omnipotentiaë effectûs; vel etiam, quæ de concursu gratioso, quem DEUS in operibus gratiæ præstat, disputari solent. Malè enim hæc distinctissima inter se confunduntur.

IX. Solet etiam à nonnullis hîc controversiæ status restringi ad actiones agentium secundorum liberarum, non verò necessarias, cùm non desint, qui ad has quidem concursum Dei immediatum concedant, ad illas verò negent, quò etiam inclinatur *Lalemandetius clyp. 1. f. 150.* alii è contrario procedant. Nobis autem hoc quidem in loco illâ distinctione opus esse non videtur. Licet enim aliàs diversitatem actionum necessariarum & liberarum lubentes agnoscamus, influxus tamen causæ primæ quòd diversus etiam sit ad actiones necessarias & liberarum, firmiter ab aliquo probatum nondum scimus. Accommodat quidem ille se ad modum agendi agentibus secundis convenientem, propterea tamen in se ita diversus non fit, ut nunc immediatus sit, nunc minimè.

X. Formari etiam à nonnullis quæstio præfens ita solet: An causa prima immediatè concurrat ad actiones causarum secundarum? ab aliis: an ad effectûs causarum secundarum? quæ quæstiones tamen distinctæ sunt. Nos igitur vitandæ confusionis gratiâ posteriorem hîc nostram facimus, id solùm adhuc addentes, quæri hîc de effectibus causarum secundarum *secundum suam entitatem, aut secundum substantiam actûs*, ut loquuntur, consideratis, non verò de defectibus aut quibuscunque aliis ad effectûs illos extrinsecus ad-

B

veni-

venientibus. Atque sic tandem hoc in controversia versatur:
*An causa efficiens prima per se & immediate, immed. atione & vir-
tutis & suppositi ordinariè concurrat ad omnes effectus causarum se-
cundarum secundum substantiam actus consideratos?*

Membr. III.

Thesis exhibens & probans.

I. Nos communem sententiam facimus nostram, adeoque
statuimus, quod *causa efficiens prima per se & immediate, im-
mediatione & virtutis & suppositi ordinariè concurrat ad omnes ef-
fectus causarum secundarum secundum Substantiam actus conside-
ratos.* Hæc thesis sicut à plerisque tenetur; ita à variis variè
probatur. *Roder. de Arriaga d. 10. Phys. f. 1. subf. 2.* ubi eandem
nobiscum tenet, argumenta nonnulla pro eadem profert, ea
tamen omnia certâ ratione solvi posse addit, & tandem sic
procedit num. 21. *Quam ergò rationem pro immediato DEI
concurso reddemus? Dico, illum de facto concurrere immediate,
quia suppositâ non-repugnantia in tali concurso, & eum Scriptura
illum videatur significare, consentiantq; Patres Ecclesie & tandem
ferè omnes Scholastici Doctores, videtur hæc efficacissima probatio
pro questionibus de facto. De possibili a. jã solum adverte, etiamsi
quelibet ex adductis rationibus non sit efficax, omnes tamen simul
sumptas satis probabiliter ostendere eum immediatum concursum.*
Similia etiam apud alios reperias, sed illa satis frigida. Quan-
ta enim quæso vis inest argumento Philosophico à non-repu-
gnantia petito ad confirmandam existentiam per solam au-
toritatem, eamque non divinam: dixerat enim *Arriaga supra
num. 9. loca Scripturae posse utcumq; explicari sine immediato influ-
xu, vel quia Deus conservat & disponit causas immediatas, vel
quia permissio ipsis est necessaria conditio, ut cause immediate ope-
rentur, licet hoc maiè; sed tantum humanam, ac si Philoso-
phus, quem ibi etiam Arriaga agit, autoritate humanâ solâ
niti possiet.* Vel num hinc probabilitate solâ contenti esse pos-
simus, ut certitudinem non assequamur evidentem? Ita qui-
dem videtur *Roderico*, cum in hoc à communi opinione di-
scedat, quod ipsi hæc thesis non sit *de fide* (quod jam nihil ad
nos Philosophicè disputantes attinet) *nec certa.* Hoc autem
falsum

falsum esse, evincunt pauca, quæ sequuntur argumenta. Plura enim ob instituti & chartæ rationem addere non licet.

II. Primum igitur argumentum petimus ab immediatâ creaturarum, adeoque omnium agentium secundorum dependentia à Deo in esse. Labet hoc verbis *Dn. D. Scharffii* proponere. Ita ille *l. 2. Pneumat. c. 5. q. 5. p. 363.* *Quicquid immediate & per se à DEO dependet in esse: idem quoque per se & immediate dependet in operari: Atqui omnes creature in universum per se & immediate dependent à Deo in esse. Ergo omnes in universum creature per se & immediate dependent à Deo in operari. Minor est certa: Implicat enim contradictionem esse rem creatam finitamq³, & tamen non dependere in esse, & conservari à primo, vel ab eo, quod per essentiam suam est. Sic enim creature statuerentur Entia non dependentia: hoc autem est esse non finitum, non creatum. Major probatur: Quia modus operandi sequitur modum essendi. Ut enim se res habet in esse suo: sic etiam in operari. Nec potest aliter. Operatio enim dimanat ab essentia, & est consequens essentia. Hinc quicquid habet finitam essentiam, habet etiam finitas virtutes & potentias operandi finitas. Et quicquid finitur in essentia, neq³ omnem essentia perfectionem habet, idem quoq³ necessum est finiat in operari, neq³ omnimodam operandi divitiis habere potest. Hactenus verba *Dn. D. Scharffii*, ex quibus sic inferimus: Quicquid à Deo per se & immediate dependet in operari, ad illius effectus omnes DEUS immediate concurrat: omnis causa secunda per se & immediate dependet à Deo in operari. E. Minor ex præcedentibus patet; Major confirmatur per rationem dependentiæ in operari.*

III. Respondet quidem *Durandus* ad hoc argumentum negando paritatem inter esse & operari, cum sufficiat, ut Deus immediate conservet naturam, virtutemque causæ secundæ; quam responsionem affert quoque *Lalemandetius in clyp. 3.* Quis verò non videt nudam hanc & probatione destitutam assertionem, eâ, quâ profertur, facilitate rejici posse, præsertim cum contrarium jam ante sit sufficienter probatum. Neq³ majoris momenti est, quod idem *Lalemandetius ad rationem 3.* monet, illas particulas non habere operari à se, dupliciter posse intelligi. ita, ut causa secunda non habeat virtutem

seu vim operandi à se, & in hoc sensu esse veram illam majorem. 2. Ut non possit elicere actum suum se sola, atque ita majorem negandam esse. Nam & sic purè negatur propositio probatione confirmata ac munita.

IV. Secundum argumentum petimus cum nonnullis à ratione effectuum, qui à causis creatis producuntur. Nimirum quilibet creatus effectus in primo instanti suæ productionis est ens aliquod verum, non minùs, quam totò reliquò tempore, quò durat: Sed totò reliquò tempore, quò durat, à Deo pendet effectivè & per immediatam continuam conservationem. E. etiam in primo suæ productionis momento debet à DEO immediatè effici. Prima propositio patet: Quà ratione enim in continuata sua existentia à Deo dependet, eà etiam ab ipso dependet in primo suæ productionis momèto. Altera propositio non negatur à parte adversa utpotè quæ concursum causæ primæ formaliter in imediatâ conservatione virtutis agendi potissimùm constituere solet. E.

V. Respondet Lalemandetius: *Concessâ majori concedo etiã in minori, quòd effectus statim atq; est ens, dependeat à Deo nõ quidem effectivè, sed per conservationem; negandum autem est cù Aureolo, quòd conservatio sit continuata productio: Atqui i. diffidit ipse huic responsioni, dum paulò post ait: Ad hoc argumentum concedendum est, quòd Deus res omnes immediatè conservet, non tamen immediatò concursu ad earum productionem concurrat.* Ita quippè Major potius, quàm pars minoris propositionis negatur. 2. Minor propositio non fundatur immediatè in hoc, quòd conservatio sit continuata productio, sed in hoc potius, quòd conservatio sit immediata. 3. Sed nec illud ab Aureolo sufficienter negatur, quin potius contrarium à plerisque tenetur. Autores brevitatis causâ omitto. 4. Neque tentata majoris propositionis negatio procedere potest. Ita quippè effectûs causarum secundarum non dependerent effectivè à DEO, utpotè qui non concurreret effectivè ad ipsorum productionem, sed conservaret modò causam effectivè in esse ipsorum influentem.

VI. Tertiò urgemus pro nostra thesi, quod, si DEUS
con-

concessâ & conservatâ potentiâ agendi, vel non-agendi creaturæ, solum permittat creaturam agere, ipse verò planè non concurrat immediatè, inde sequatur, quod DEUS nihil magis præstet, cum causa secunda agit, quàm cum non agit. Atqui hoc est absurdum. Ergò & illud. Minor patet, qui a aliàs Deus non esset propriè causa prima efficiens, neque concurreret cum causa secunda. Cætera argumenta transeant.

Membr. 4.

Thesin ab objectionibus vindicans.

I. Collegit contra Nostram sententiam *Lalemandetius* duodecim argumenta, quæ si omnia paucis tantum attingere vellemus, limites præstitutos disputatio transiliret. Omittitur igitur hic studio ratio, quæ à cōcursu DEI ad actiones causarum secundarum malas in primis prolixè urgere solent adversum sentientes: Requirit enim illa materia prolixam tractationem. Interim quid sentiamus hïc, suprâ §. ult. membr. 2. in sinuatum fuit, alibi C. D. pluribus & accuratiùs explicandum.

II. Aliàs verò opponunt, quòd *Deus potuerit ab initio dare rebus vim, quâ sola producerent suos effectus. Ergò & Deus fecerit. Probant consequentiam, quia quod est maximè decens DEO, & congruum creaturæ non debet denegari creaturæ; sed magnificentia & liberalitas divina hoc modò meliùs appareret. Ad hoc argumentum notat Lalemandetius in clypeo 4. quòd responderi queat, etsi posset Deus communicare vim potentiæ se solâ producendi effectum, non sequi illam vim de facto cōmunicâsse: Paulò verò post in confirmatione decisionis f. 171. inquit: responsio rectè infert, quòd à potentia ad actû nō valeat cōsequentia, Physicè loquendo, attamen in subjecta materia maximè valet: Nam Deus semper facit, quod est convenientius, quandoquidem est agens sapientissimum. E. cum potuerit id facere, sitque decens, ut id fecerit, prudenter dicendum est, id de facto fecisse.*

III. Sed primò adhuc pudeat Philosophum à posse
B 3 ad

ad esse argumentari, præcipuè cum probatio addita nullius sit momenti. Non incommodè quippe huc trahere possumus, quod *Lud. à L'ola* apud *Franc. B. Spei* de nostra sententia dicit, *nos non debere existimare, majorem aliquam perfectionem fore in Deo si immediatè concurreret cum causis secundis*: Potius non debemus in hoc divinam liberalitatem & magnificentiam quærere, maximè cum 2. antecedens etiam in datò argumentò falsum sit. Repugnat enim, creaturam in esse suo dependere à Deo, & non dependere ab ipso in operari ita, ut ipse cum creatura immediatè concurrat ad operandum.

IV. Pergunt verò ulterius: *Ordo agentium respondet ordini finium: sed non possunt esse duo fines immediati unius rei, ergo nec duo agentia perfecta & immediata respectu unius effectus, ergo aut Deus aut creatura immediatè non concurrent.* Ad hoc argumentum respondere *Gregorium de Valentia* notat *Lalemandetius* negando minorem, cum possint unius effectus esse plures fines in diverso ordine, ita scilicet ut alius ad alium tanquam ad universaliorem ordinetur, v. g. medicinæ finis perfectus in suo ordine est sanitas atque etiam Dei gloria, in quam sanitas & reliqua omnia sunt referenda. Post verò de hâc *Valentiani* solutione judicat, quod *ea non sit ad propositum, nam, inquit, sanitas ad gloriam Dei ordinatur tantum per accidens, argumentum verò procedit de finibus per se, unde malè negavit minorem.*

V. Verùm hæc *Valentiani* responsionem minimè evertunt. Fingit n. *Lalemandetius* contradictoriè finem per accidens, quasi scilicet ullus finis citra intentionem agentis accidat: Teme-rè (ut nil dicam durius) negat, sanitatem per se ordinari ad gloriam Dei, hæc quippe finis est ultimus omnium, ad quem cæteros vel intermedios vel ultimos in certo genere per se ordinari qui negat, ipsis terminis vim infert: Præterea etiam in finibus per se (liceat sic cum illo ἀκρολογεῖν) minor propositio falsa est, quod ex variis finium ordinibus, respicientibus quâdoque unicum agens rectè deduxit *Valentianus*.

VI. Sed nec major propositio alio sensu vera est, quam hoc, ut agentia ita debeant ordinata esse, quò finem intantum in hoc ordine assequi valeant, ultra quem tamen hic malè ex-

le extenditur: cum omnino possint esse duo agentia subordi-
nata, utrumque perfectum & immediatum in suo genere, quo-
rum tamen unus sit finis immediatus, id quod vel in causâ
principali & instrumentali propriè sic dicta patet.

VII. Quò verò vis hujus responsionis eò magis emine-
at, placet adhuc aliud subicere argumentum, quo subor-
dinationem causæ secundæ ad primam infringere laborant. Ita
illud proponit *Lalemantius* f. 156. *Necesse foret, si Deus*
concurreret cum causis secundis, ut concursus creaturae subordina-
retur concursui Dei: Sed hoc non, disparatorum enim unum non
subordinatur alteri: sed Deus & Natura, in quantum sunt agētia,
sunt disparata, quia agens per voluntatem & agens per necessitatē
se habent disparatè. Ad hoc f. 169. notat responderi posse, con-
cedendo naturam & voluntatem secundum suum esse, dispa-
rata esse, at secundum suum agere seu in agendo habere quā-
dam subordinationem: Sed huic f. 173. opponit, quod id quod
est disparatum in esse, sit etiam disparatum in agere, quia sicut se ha-
bet esse ad esse, ita agere ad agere.

IX. At his non potest everti communiter approbata
sententiâ de subordinatione causarum secundarum ad primâ,
ita quippe agunt causæ secundæ, ut & in essendo & in operan-
do à primâ dependeant, præterea etiam quicquid agunt, sub
influxu causæ primæ agant. Neque verò, quæ in essendo sunt
disparata, semper etiam in agendo disparata sunt. Causæ nam-
que sociæ quandoque sunt disparatæ in essendo, utpote quan-
do v. g. equus & bos currum trahunt, non tamen propterea
in agendo disparatæ sunt, stant enim pro unâ. Illud igitur: Si-
cut se habet esse ad esse, ita agere ad agere, valet non de esse
in se considerato, sed cum respectu ad operationes, quarum
est principium, ubi disparatis essentiis eadem vis agendi quod
conveniat quandoque, experientia testis est.

IX. Unde patet, quod principium illud, in quo tamen
vis oppositi argumenti maximam partem residet, *disparata scil.*
non posse subordinari, falsum sit. Imò potius e contrario dicen-
dum videtur, causas subordinatas plerumque esse disparatæ
naturæ, cum altera alterâ in agendo superior esse debeat.

X. Ha-

X. Habent, ut dixi, multa alia argumenta, quibus thesin nostram evertere conantur, è quibus præcipua sunt, quod Deus neque totaliter, neque non taliter det esse effectui, quod nec concurrat actione eadem, quâ creatura: nec diversa, quod non possint duæ causæ principales concurrere ad eundem effectum &c. Sed quia hæc à Nostris etiam jamtum sufficienter soluta sunt, maneant ea ventilationi publicæ reservata. Quod si tamen quis de hâc materia plura desiderat, poterit multa invenire apud *Doctores Scholasticos in 2. sent. dist. 1. & 37. ut & in 1. Thom. q. 25. 103. 105. ac in 1. 2. q. 109.* quibus si lubet, addere poterit è Philosophis præter hæctenus hinc inde citatos *P. Fonseca in 5. Met. c. 2. q. 7. f. 3. & in 9. c. 2. q. 1. f. ult. Mendozam d. 9. Phys. f. 2. alios.*

SOLI DEO GLORIA!

Corollarium.

EXhibuimus hæctenus specimen Decisionum Philosophicarum *Ioh. Lalemandetii*, ex quo de ejus studio novandi & lubricis, quibus niti solet, fundamentis judicare est: Lubet nunc huic aliam ejusdem assertionem addere, quam contra communem Philosophorum & Theologorum sententiam defendere laborat disp. X. Log. partit. 1. Illa sequens ex Philosophia Platonicâ desumpta est: *Quamvis de fide sit, animas racionales non esse productas ante corpora, proindeq; scientiam, quam nunc habemus non esse propriè dictam reminiscenti- am, non tamen est contra fidem, imò ne contra Philosophiam, dicere quod DEVS in instanti, quo anima nostra unitur corpori, ipsi animæ infundat habitûs scientificos.* Inclinat etiam in hanc sententiam *Iac. Fournenc. in Synops. Vniv. Philos. T. 1. c. 53.* Sed eam in nostris Scholis recensuisse, refutâsse est.

✠(†)✠

Ung. VI 50

ULB Halle 3
004 186 672

f

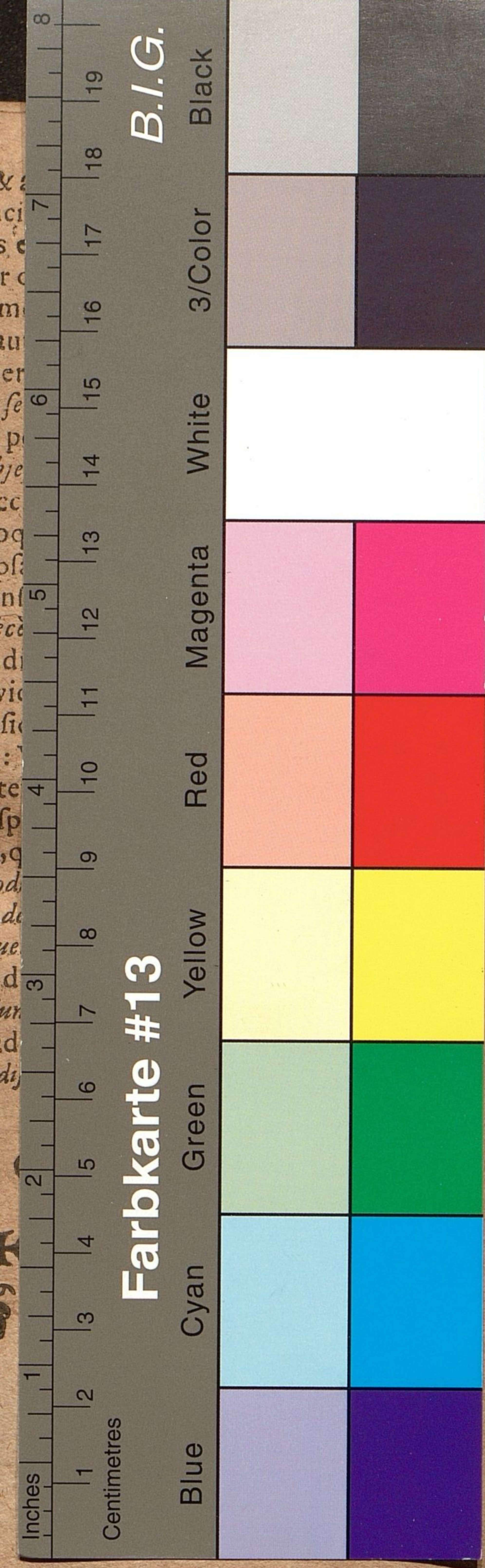
56,

VD 17.

Juni 2000 M,

B.I.G.

Farbkarte #13

I. S. N. J.
Tractatio Philosophica
QVÆSTIONIS:

An *Causa prima* immedia-
tè concurrat ad effectus cau-
sarum secundarum?

JOHANNI LALEMANDETIO
Minimorum per Germaniam &c. Provinciali potissimum
opposita

36

PRÆSIDE
M. JACOBO TENTZELIO

Colleg. Philosoph. Adjuncto
RESPONDENTE

JOHANNE RUDOLPHO KEGELIO

Pofonio-Hungaro,
in Celeberrimâ Wittebergenfi ad d. 1. Augufti
in Auditorio Minori
publica ventilationi
exposita.

WITTEBERGÆ, Literis Johannis Haken, M DC LVII.

h. 10. 1996

